

REDAKCIJSKI ZAPIS

Revija Teorija in praksa, katere ustanovitelj je Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, kot sestavni del Ljubljanske Univerze, zanesljivo ne more iti mimo prenove študijskega programa in študijskega procesa na tej fakulteti. Na (potrebne) spremembe študijskega programa in procesa lahko njeni pedagoški in znanstvenoraziskovalni delavci odločujoče vplivajo, saj prenova študija gotovo ni (več) nekaj, na kar bi arbitrarno visokostno lahko vplival kdo »od zunaj«. Naporom za oblikovanje modernega in funkcionalnega študijskega programa in procesa na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, kar terja poglobljen, trezen in ne brzoplet premislek, se želi pridružiti tudi revija Teorija in praksa, ki tako odpira svoje strani vsem tistim, ki imajo o študijski problematiki na fakulteti kaj koristno odzivnega in uresničljivega povedati.

Tako smo se v uredništvu revije Teorija in praksa odločili, da bi v *toku celotnega študijskega leta* imeli v reviji odprto novo rubriko REFORMA ŠTUDIJA NA FSPN. Zato uredništvo revije vabi vse učitelje in asistente Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo, vse raziskovalne delavce, naše diplomante, študente in sploh vse tiste, ki jim ni vseeno, kakšna bo usoda študijskih reformnih prizadevanj, da se v reviji oglašajo s svojo argumentirano besedo. Vsem poznavalcem študijskega procesa in študijskega programa na FSPN, še zlasti vsem tistim, ki ga stalno »doživljajo«, bodisi kot učitelji, bodisi kot študentje, niso neznane zagate, v katere je tako zavoljo naše lastne premajhne volje po razumnem inovatorstvu študija, kot zavoljo zunanjih dejavnikov, zašel študijski program in pedagoški proces.

Razmišljanja o tem, kako prenoviti študijske programe, kakšno fizionomijo dati posameznim predmetom, kako jih uvrščati v posamezne letnike, kako se znebiti razdrobljenosti študija, kako je z morebitnim združevanjem sicer samostojnih disciplinarnih področij, vprašanje meje med disciplinami, kako urediti koncept mentorstva, kako je z utrjevanjem teoretičnih predmetov in številna druga vprašanja, bi bila izjemno zanimiva za revijo Teorija in praksa.

Oblikovanje prenovljenega študijskega programa je odgovorno dejanje, ki bo v veliki meri vplivalo na bodočo podobo fakultete, s tem tudi vseh njenih pedagoških ter znanstvenoraziskovalnih delavcev, študentov in diplomantov. Doslej smo imeli že preveč neposrečenih študijskih reform, zato bi bilo klavrno, če bi tudi k tej pristopili neargumentirano in zgolj eksperimentalno. Uredništvo revije Teorija in praksa je prepričano, da ne tvega, če domneva, da bodo prispevki za rubriko REFORMA ŠTUDIJA NA FSPN tehtni, grajeni na izkušnjah in razbremenjeni prestižnih primesi. S to mislijo še posebej pričakujemo odzivnost piscev na vabilo k sodelovanju.

Priglassek k razpravi

(o študijskih in nekaterih drugih razmerah na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, ki vsebuje razmišljanja o njeni fiziognomiji in možnih poteh razvoja)*

Nikdar ni tak bilo
da ni neкак bilo,
pak ni vezda nebu
da nam neкак nebu.

(Krléžine Balade
Petrice Kerempuha)

Prolegomena in obznanilo namena

»La vérité ne se possède pas:
elle appelle à de nouvelles purifications.«

(Henri Fesquet)

Ni napačno in ni nekoristno spisu najaviti namen. Da ne bi bil kar takó in da bi tisti, ki ga je izdelal, sebi in drugim vnaprej povedal, zakaj je spisan. Ni treba skrivati nagibov in namenov; nasprotno, zapisovalec naj se takoj odkrije. Še posebej naj bi to veljalo za pisanje, ki je pravzaprav obračunavanje prehojene poti zavoda, ki je bil več kot dve desetletji domovanje in domačija spisatelju. Navezala sta nujno mnoge navezanosti in zavezanosti, da ne rečemo, zaupljive stike. Je pa zavod, ki se imenuje Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, nujno tudi bil in ostal neosvojeni (ali bolje rečeno) neinteriorizirani tujek, celo zopernik, ki ga posameznik kljub najboljši volji ne uspe zauzdati in spraviti v kolotéčine lastnih zamisli in presoje o tem, kaj so najboljši tiri in kolesnice za njegovo obstajanje in napredek.

V tem zoperstavljanju je treba iskati ujetost osebne izkustva, omejeno pre-pričeválnost osebno postorjenega. V takem zoprvanju se kaže prizadétost nekoga, ki je vselej bil več kot *pius in collegio* in s tem ni zaslužil – vsaj kolikor je to njemu znano in razvidno – splošnih odobravanj, če sploh kakega. Morda mu bo priznana nadpovprečna zavzetost. To pa daje pravico iz lastnega truda in napora graditi splošno vídenje.

Morda je vse to pihanje v veter. Ujeti je treba pač neko »sintezo« v smislu splošnejšega skupnega interesa vseh tistih, ki z avtorjem teh zapiskov na zavodu skupaj bivajo, ali pa se, kar je seveda že ostra kritika, trudijo čim manj bivati, nekaterim je pač to bivanje le neka vrsta opazovalnice ali celo oprezovalnice po boljših deloviščih. Vsakdo, ki se težko izkaže s privrženostjo zavodu in poklicu, bi pač zadevo drugače zastavil. Ob tem pa nam se kar vsiljuje razmišljanje »starega« Thomasa Henryja Huxleya (1825–1895), ki ga je zapisal leta 1893 kar takole: »Če

* Objavljeno besedilo je segment obširnejšega spisa, ki ga je avtor namenil razpravi, kakršna je iniciirana okoli reforme pedagoškega procesa. Večji del »izbranih« strani je posvečen le razgrinjanju problemov in je potemtakem le predlog nekakšnega »dnevnega reda«. Avtor upa, da bo FSPN našla moči in zmogla hrabrosti spis v celoti objaviti.

obstaja kaka posplošitev iz dejstev človeškega življenja, ki ji pritrjujejo bistroumni ljudje iz vseh dob in dežel, potem je to ta, da tisti, ki krši etična pravila, vedno uide kazni, ki jo je zaslužil; da malopridnež uspeva kot lorovro drevo, medtem ko mora pravičnik beračiti za svoj kruh...¹

Bržkone bo že jasno, kako je zastavljen ta obračun. Ne glede na to zastavitev pa le upam, da bo pripomogel utrditi tisto, kar je na zavodu vredno ohranitve in z grajanjem odstraniti kvarjenje in stranpoti. Če bo moj »priglasek« deležen kake graje, pa me morda le odvezuje moja, smel bi reči, totalna zavezanost zavodu in goreča želja, da bo v sistemu visokega šolstva trajno potreben majhnemu slovenskemu narodu. Nič bi me ne moglo tako razžalostiti kot kaka najava, da se kot učbena ustanova ne bo pozitivno vpisal v slovenski zgodovinski spomin.

Namignil sem že, da bi bilo možno pričakovati, kako se vsi ne bodo strinjali z mojimi ocenami. Vendar: *larvatus prodeo*, bi dejal za svoje početje. Ne morejo se vsi strinjati z evaluacijo prehojene poti, še manj je pričakovati, da bodo istega mnenja glede poti, ki bi jo bilo treba ubirati ali celo dólbsti k izboljšavam v prihodnosti. Vsak ima pač kako svojo resnico. S tem je mogoče manipulirati. Na bojnem polju predstavljanja resnic pa ne zmaga nujno prava.

Zaradi svoje izrazite idiosinkratičnosti je ta spis kalkulirano tveganje. Tveganje je v smislu, da bo kaj lahko zavržen, ker v njem večina ne bo našla svoje »resnice«, ali pa ji v njem izpričevana resnica ne bo odgovarjala glede na povsem čvrsto fiksirane interese, ki jim ni mar nobena resnica. Avtor se je kljub temu odločil nastopiti in se izpostaviti.

Ne nazadnje se čuti dolžnega to storiti. Spis je namreč tudi obračun s samim seboj, predvsem s tistim, kar ima avtor za zamolčevanje in lastno nedoslednost v spregledovanju stranpoti. Še posebej pa je bilo treba ta spis napisati, ker so avtorjeva stališča in, naj jim tako rečemo, svarila naletela ne le na gluha ušesa, marveč so sistematično brisana iz zapisnikov, če jih je izrekel na kakem javnem zboru. Noben zapisnik več ne bo mogel v tem smislu mimo tukaj povedanega. Vsekakor pa si ta zapis jemlje pravico do tistega, čemur bi stari Heleni rekli *parrhesia*, kar bi prevedli kot brezobzirno govorjenje ali kot pravico govoriti resnico in jo povedati tudi zoper splošno mnenje. Še posebej je bila pravica te vrste pričujoča v večnih in strašnih grških tragedijah. Tudi močnim in odločilnim in odločujočim je bilo moč v tem smislu povedati resnico.

Seveda s tem pričevanjem ne pišem zgodovine Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Že zato ne, ker si vrstni zgodovinar želi v svoji naraciji pestrosti in raznoterosti, kakršne kaže mnogoplastna preteklost. Do nje pa, razven vzradoščenosti nad njo in prizadevne veselosti, naj bi ne imel osebnega odnosa. Moj odnos se temu ne približuje. Prizadetost pa me odvezuje od minuciozne ali nadrobne dokumentacije in pelje zgoj k interpretacijam. Dejstev pa prav gotovo ne želim pretvarjati, jih le razlagam.

Sicer pa je zadeva z »dokumentacijo« tako zapletena, da mnoge stvari niti poklicni finančni inšpektorji in njim podobni izvedenci niso uspeli zadovoljivo razkriti v eni in edini možni verziji. Inšpektorat ni sam na razkrivalnem območju, tako ali drugače delujejo izurjenosti in izučeniosti, ki so le redko kdaj pedagoške ali znanstvenoraziskovalne.

Naj še pripomnim, da sem vestno celo vrsto let delal zapiske, ki so bili »spremljanje dogajanja na zavodu«. V veliki meri je to bil poetski pristop priučenega stihokleparstva in heksametru. Nemalokrat sem se šel iz nemoči dvorskega norčaka,

¹ *Evolution and Ethics*, p. 81–82, navedeno v UNESCO-vi Zgodovini človeštva, V/1, str. 227 (slovenska izdaja).

ki sme govoriti kadarkoli, pa tega nihče resno ne jemlje, oprostitev pa je deležen, če je le količkaj smešen. Nastopal sem torej kot *litterator sicut ioculator*, da bi bil lahko tudi *litigator*. Vedno bolj sem prepričan, da je tudi v tem bila resnica.

Če pa se povrnemo na vprašanje resnice, bi nam iz zagate znal pomagati Stanislaw Jerzy Lec, ko pravi, da je »najteže za resnico v času, ko je vse lahko resnica«. Pa še tisto bi bilo lahko res, kar so stari Latini zapopadli v reku »*Mundus vult decipi*«, pojavi so resnice le, kadar je nekomu potrebna. Sir Isaiah Berlin bi dodal, da ni vnaprejšnjega zagotovila, da bo resnica, ko bo odkrita, tudi nujno zanimiva.

Pri Fari v Kostelu, meseca prosinca leta 1989

BOGDAN KAVČIČ*

Čemu prenova študija na FSPN?

1. O povodih za prenavo

Večina šol in šolskih sistemov v svetu je doslej nekoliko zaostajala za družbenim razvojem in bila zaradi tega predmet družbene kritike. Vzrok za to je v sami »tehnologiji« izobraževanja. Od odločitve o spremembi programa, preko uvedbe tega programa do ocene učinkov novega, preteče veliko časa. Štiriletni program recimo (samo) dve leti pripravljamo, štiri leta izvajamo, da pridemo do prvih diplomantov po novem programu, še nekaj let pa traja, da se v praksi ugotovi, kakšen je učinek novega. Medtem so se družbene razmere spremenile, spremenila so se pričaranja, pričakovanja, norme, itd. Kar je rezultat prenovne, ni tisto, kar je bilo pričakovano, ker so se medtem spremenila tudi pričakovanja in potrebe. Zato se v izobraževalnih sistemih in programih neprestano nekaj spreminja. Ker vedno nekoliko »zaostajajo za družbenimi potrebami«, bo potrebno doseči bistvene spremembe v metodologiji spreminjanja. Spremembe bodo morale biti hitreje uvedene in vsebinsko bolj anticipativne.

Tako smo priča tudi prenavljanju programov na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. V študijskem letu 1988–1989 smo prvič izvedli v vseh letnikih nov program, ki je bil pripravljen v skladu z zasnovami usmerjenega izobraževanja na univerzi. Obenem pa začeli s ponovnimi spremembami programa. Sodim, da so glavni povodi za ponovno prenavljanje naslednji:

1. Zelo nizka uspešnost študija. Od tistih, ki se vpišejo v prvi letnik, jih verjetno (točnih podatkov nimam) konča v štirih in pol letih (trajanje študija in absolventski staž) manj kot 10%. Večina vpisanih v prvi letnik nikdar ne konča začete študija.

2. Zelo nizka prehodnost med letniki. V višjih letnikih ima na začetku novega študijskega leta le manjši del študentov izpolnjene pogoje iz prejšnjega letnika.

* Dr. Bogdan Kavčič, redni profesor na FSPN.

3. Na FSPN se vpisuje velik del kandidatov, ki so relativno slabo motivirani in morda tudi podpovprečno sposobni za študij. Gre za znan pojav »fiktivnega vpisa« zaradi statusa študenta, ki verjetno v prvem letniku v posameznih letih presega tretjino vseh vpisanih.

Ti pojavi niso novi, poznani so že kakih deset let. Med dosedanjimi ukrepi za njihovo sanacijo so bile podvzete zlasti naslednje akcije:

1. Pozivi absolventom, da dokončajo študij. Ta akcija je bila precej uspešna.

2. Usmerjanje za vpis – poskusi sodelovanja s srednjimi šolami, da bi na Fakulteto usmerjali po končani srednji šoli uspešne učence z jasnimi družboslovnimi interesi. Ta dejavnost je imela omejene rezultate.

3. Spreminjanje študijskih programov, njihovo renoviranje, moderniziranje, prilagajanje družbenim potrebam, itd. Rezultati teh naporov so skromni (če sploh pozitivni).

4. Spreminjanje študijskega režima, izvajanja študija: enosemestrski predmeti, razporeditev izpitov preko celega leta, izbirni predmeti, reorganizacija izvajanja vaj, uvajanje ekskurzij, itd. Ta prizadevanja so bila delno uspešna.

Rezultat dosedanjih prizadevanj torej ni posebno ohrabrujoč. Res je, da je bila FSPN – tako kot vse druge visoke šole – v programskem pogledu v preteklosti precej omejena s formalnimi kriteriji zakona o usmerjenem izobraževanju oz. smernicami za njegovo izvajanje ter odločitvami izobraževalne skupnosti. Prevlada kvantitativnih kriterijev pri finansiranju (velik del plačevanja po »glavi« študenta, številčne omejitve pri velikosti skupin, število študentov kot pogoj za izvajanje programa, itd.) je bila v škodo vsem fakultetam z relativno majhnim številom študentov. Na fakultetah z velikim številom vpisanih so bili kar zadovoljni. Zato pri vpisu na FSPN že nekaj let skoraj ni selekcije; če hoče fakulteta preživeti (dobesedno!), mora popuščati pri prehodih v višje letnike, itd. Tudi s temi vidiki smo pristojne organe in javnost seznanili že pred leti. Vendar tudi velik del fakultet ni bil pripravljen podpreti zahtev po spremembah, saj je bil obstoječi režim za njih ugoden. Tudi zaradi teh razlogov se razmere zaostrejejo.

2. O vzrokih

Neuspešnost dosedanjih prizadevanj zahteva nove ukrepe. Pri tem pa se pojavlja dilema, ali so pravi vzroki nizke uspešnosti in neprivlačnosti za dobre študente le v študijskem režimu, ali pa so vzroki (tudi) globlji. Pod »študijskim režimom« v tem kontekstu razumem videnje vzrokov za neučinkovitost študija v: številu predmetov, številu ur predavanja in vaj, časovni razdrobljenosti pouka, neprivlačnosti študija, itd. Ne da bi podcenjeval pomen teh vidikov, jih vendarle ocenjujem kot »tehnične«, površinske, »lažje«. Pravi vzroki pa so po mojem poznavanju stvari globlji in težji. Med njimi so zlasti:

1. Nejasna, neizdelana oz. neenotna vizija fakultete. Drugače rečeno, gre za nejasne, nedorečene ali neprivlačne strateške cilje. Pri tem ocenjujem kot ključno vprašanje, kaj si predstavljamo, da naj bi diplomanti fakultete v družbi počeli – čez pet, deset ali petnajst let. V Sloveniji je recimo sociološki študij bolj množičen kot v razvitih deželah; v zadnjih letih jih na drugi stopnji diplomira kakih petdeset. Kje se bodo zaposlovali? Raziskave kažejo, da jih sedaj le manjši del opravlja dela, ki so v skladu z njihovim študijem. Ker hočemo biti del Evrope, se bo tudi na tem področju dogajalo pri nas podobno kot v Evropi. Študijski program bi moral usposabljal za predvidene družbene potrebe.

Glede takšne vizije so predstave gotovo zelo neenotne. Nekateri se ogrevajo za to, da bi bili sociologi nekakšni permanentni kritiki družbe. To je gotovo privlačna dejavnost. Je pa vprašanje, če je to lahko poklic, ali pa le »prostočasna« aktivnost. Če naj bi bil študij še naprej tako množičen kot sedaj, je verjetna nujnost usmeritve na nekatere potrebe v gospodarstvu (kadrovsko izobraževanje, organizacija podjetij, strategija v podjetjih, problematika vodenja, upravljanja, itd.).

Jasna vizija družbene namembnosti fakultete je nujen pogoj za doseganje privlačnosti fakultete za dobre študente. Če bo ta vizija privlačna, seveda! Najprej je potemtakem treba opredeliti poslanstvo fakultete. Glede na spremembe, ki smo jim priča v sodobnem svetu, opredelitve izpred enega ali več desetletij ne ustrezajo več.

Nekaj alternativnih možnosti – npr. za sociološki študij – je na dlani: nadaljevanje v dosedanjem obsegu na podlagi definiranja specifičnega poklica oz. družbeno potrebnih specifičnih znanj; zoženje študija le za »profesorje« na srednjih in visokih šolah in nekaj raziskovalcev; preoblikovanje tega študija v dodatno družboslovno izobrazbo za druge stroke, itd.

2. Velika zamenljivost poklicev, ki jih izobražuje fakulteta. Le malo je takih znanj, po katerih je v družbi povpraševanje in jih imajo le diplomanti FSPN. Pri tem so seveda razlike med posameznimi strokami (sociologi, politologi, novinarji, obramboslovci). Na istih delovnih mestih kot sociologe in politologe npr. srečujemo pravnike, ekonomiste, strojnike, organizatorje dela, višješolske diplomante upravne šole, pravne šole, socialne delavce, itd. Obratno pa imajo drugi diplomanti nekatera znanja, ki jih uporabljajo in jih diplomanti drugih strok nimajo. Velika nadomestljivost sociologov, itd. zmanjšuje privlačnost tega študija. Sociološka znanja postajajo le koristna dodatna znanja drugim strokam, ne pa »osrednja« znanja posebnega poklica. Široko splošno znanje je sicer koristno, vendar ni dovolj specifično. Premalo je del, kjer tako znanje zadostuje. Brez dokaj utemeljene ocene prihodnjih kadrovskih potreb, študij za dobre študente ne bo postal privlačen. Kandidatom je treba ponuditi, da se bodo na fakulteti naučili nekaj, kar jih nikjer drugje ne morejo naučiti in kar bodo v svojem poklicnem delu lahko učinkovito uporabili.

Napovedi o potrebnih znanjih v prihodnosti sicer dajejo prednost splošni izobrazbi, saj bo ta omogočala večjo fleksibilnost zaposlovanja in privajanja na nove poklice. Vendar takšna splošna izobrazba seveda ne pomeni kakršnegakoli znanja. Prevelika zagledanost v zgodovino, učenje preteklih dejstev, ipd. ni tisto, kar zadovoljuje. Preteklost se najverjetneje ne bo ponavljala, tudi linearne ekstrapolacije iz preteklosti ne zadostujejo več. Še manj pa bodo zadostovale čez nekaj let.

3. Organizacijska kultura ni naklonjena velikim spremembam. Način življenja in dela na univerzi je tak, da so posamezne znanosti ali njihovi distinktivni deli vezani na posameznike ali majhne skupine. Zaradi specializacije so ti posamezniki ali majhne skupine »vrh znanosti«. Razvije se organizacijska kultura osebnosti (po Handyju). Sodelovanja med »vrhovi« je malo. V takih pogojih nastane dvoje, celovitim spremembam nenaklonjenih vrednot:

a) Vsak nosilec predmeta (predmetnega področja, stroke) v veliki meri sam uvaja sproti spremembe. Pri tem sledi logiki razvoja stroke (svojemu znanju o tem) in uvaja spremembe, kadar in kakršne se mu zdijo potrebne in primerne. Zunanje zahteve po spremembah se praviloma ne skladajo z ritmom notranje logike v stroki. Zato odzivi na zunanje pozive k spremembam ob določenem času tudi niso entuziastično podprti.

b) Vprašanje kriterija uspešnosti, primernosti sprememb, sledenja razvoju

stroke v svetu, itd. postane eden od kritičnih dejavnikov. Ker smo bili dolgo relativno zagledani vase in svojo specifičnost – in smo do neke mere še, pa tudi zaradi naše splošne zaostalosti za razvitimi deželami, kriteriji svetovne znanosti niso dovolj prisotni. Zaradi nepovezanosti (številnih) znanosti z družbeno prakso se ni uveljavil kriterij spreminjanja stvarnosti kot kriterij kakovosti. Zato je precejšnja nagnjenost k preverjanju kakovosti v ožjem krogu somišljenikov. To se posebej vidi v družboslovju, kjer je povezav z družbeno prakso manj kot pri tehničnih znanostih.

Zato se posamezni profesorji relativno neprijazno odzivajo na spremembe, ki jih od njih zahteva nekdo izven njihovega kroga. Če je pritisk od zunaj dovolj močan, potem do sprememb sicer pride, vendar do »sprememb«, ki dejansko niso spremembe.

Ne kaže pozabiti tudi na razmerja moči v posamezni organizaciji. Dominantna koalicija lahko vsili spremembe šibkejšim, sama pa jih izvaja, če se z njimi strinja oz. jih sama inicira.

K razvoju takšne organizacijske kulture je pripomoglo tudi okolje. Dolgoletna relativna zaprtost pred svetovno znanostjo (nekaj let smo lahko kupili le po kakšno tujo knjigo, druge vrste stiki pa so bili skoraj pretrgani), kaže svoje posledice. Način finansiranja univerze, ki je absolutno favoriziral kvantitativne kazalce tudi pri relativno majhnih fakultetah, je prav tako pokazal dolgoročne negativne posledice. Na področju družboslovja je bila in je še tudi možnost vplivanja na družbeno prakso relativno omejena.

Da bi do resničnih programskih sprememb prišlo, je treba spremeniti organizacijsko kulturo. Izvajalci programa morajo biti prepričani, da gre za objektivno potrebo in objektivne cilje (ne pa le kakšno formalnost, ali medsebojno poračunavanje), morajo pa te cilje tudi sprejeti, se z njimi strinjati. To pa zahteva njihovo eksplicitno formulacijo in doseganje soglasja. Sicer pa so postopki spreminjanja organizacijske kulture znani.

3. *Novi programi*

Izhodišče prave preнове programov je torej strateška analiza. Gre za preverjanje ciljev, ki so zaradi »proizvodnega ciklusa« nujno dolgoročni. Najprej je treba odgovoriti na vprašanja, kot so:

- kaj naj diplomanti v družbi počno, ko bodo diplomirali;
- kje bodo zaposleni in kakšna bo ta dejavnost takrat;
- katera znanja jim bodo potrebna in zakaj;
- katera znanja so specifična za naše profile diplomantov;
- kako bodo pridobili potrebna dodatna ali nova znanja;
- koliko jih bo potrebnih;
- katere so strateške posebne prednosti fakultete pred drugimi, itd.

Študijski programi morajo biti realizacija strateških odločitev. Utemeljitev sprememb kot »predmetov je preveč«, »študij je preveč razdrobljen«, itd. so nezadostne, čeprav so (lahko) povsem resnične. Privlačnost študija se ne bo zvečala z manj predmeti, manjšo zahtevnostjo, strnjениm časom predavanj, itd. Načrtovati je treba študij, ki bo dilomantom dajal tako znanje, ki bo zagotavljalo dobro zaposlitev na nekem specifičnem segmentu družbenega dela v prihodnje. Druga znanja so dobrodošli dodatki. Brez neke specifične prednosti študija na FSPN fakulteta ne bo privlačna nasploh. Še posebej pa ne za dobre študente.

Tem ciljem se bomo morali prilagoditi tudi izvajalci in svoje usposabljanje, študij in raziskovalno delo usmeriti v njihovo doseganje. To niti ne bo tako težko, če bomo vanje verjeli. Kdor pa jih ne bo sprejel, bo verjetno poiskal drugo zaposlitev (ali počakal penzijo). Mislim, da so se učitelji in raziskovalci sposobni preusmerjati. Če so prepričani, da je to potrebno in koristno. Seveda pa strokovne preusmeritve in prenove ne potekajo čez noč. Vsem pa je jasno, da so časi, ko je bilo celo življenje mogoče predavati isto, definitivno preteklost.

Glede na dolgoročne programske cilje so seveda možne različne programske strukture. Njihove uspešnosti vnaprej ni mogoče meriti, ampak le ocenjevati. Zato so mogoče tudi objektivno zmotne opredelitve. Tudi v tem primeru večinsko prepričanje ni nujno najboljšo, kar velja seveda tudi za manjšinsko mnenje. Več posluha bi morali imeti tudi za predloge mlajših sodelavcev, ki so še manj ujeti v mreže lastnih preteklih stališč in bolj receptivni za zahtevo časa. To je zlasti pomembno zaradi dramatičnih sprememb, ki se jim moramo podvreči, če se hočemo približati razvitemu svetu. Kot nas strokovnjaki iz tega sveta učijo, moramo pri tem upoštevati našo specifično kulturo in enostavno posnemanje ni mogoče.

Posebna težavnost in odgovornost je v tem, da se bo uspešnost ali neuspešnost spremenjenih programov pokazala šele čez več kot pet let. Vendar so spremembe po mojem prepričanju nujne, in je ta riziko potrebno sprejeti. Obenem pa ne bi kazalo ponavljati slabih izkušenj iz dosedanjih spreminjanj. Večja avtonomija pri odločanju pomeni tudi večjo lastno odgovornost za posledice odločitev.

NADA SFILIGOJ*

Nekaj pogledov na reformo študija na FSPN

1

Uvodoma kaže opozoriti, da bi za celovito oceno sedanjega osnutka novega učnega načrta na FSPN prav gotovo potrebovala daljši čas za premislek, pa tudi več prostora, saj bi bilo treba v ta namen izdelati poseben elaborat. V tukaj danih okvirih se bom zato omejila na obravnavo nekaterih najpomembnejših točk in smernic v osnutku novega učnega načrta.

Najprej želim poudariti nujnost posodobitve učnega načrta in njeno povezanost s celotno mnogodimenzionalno preobrazbo, ki danes poteka – ali začenja potekati – tako v jugoslovanski družbi kot v svetovnih okvirih. Naša fakulteta se je kot integralni del visokošolskega izobraževalnega in raziskovalnega sistema že doslej tvorno vključevala v mnoga pomembna dogajanja, tako s svojimi znanstvenimi spoznanji kot s konkretnimi predlogi, pa tudi prek vključevanja posameznikov v različne konkretne akcije. Velika dinamičnost, s katero se danes odvijajo spremembe na različnih ravneh družbenega dogajanja, pa terja, da se FSPN v prihodnje še intenzivneje angažira v procesih kvalitativne preobrazbe naše družbe in

* Dr. Nada Sfiligoj, redni profesor FSPN.

da še učinkoviteje izkoristi svoj intelektualni potencial za pospešeno razvijanje obstoječih in novih znanstvenih disciplin.

Zato se mora tudi sama fakulteta preoblikovati v sodobno, racionalno organizirano in učinkovito znanstvenoraziskovalno in pedagoško institucijo. Poleg posodobitve vsebine, organizacije in izvedbe pedagoškega procesa pa je prav tako pomembno zagotoviti tudi dolgoročneje urejeno finančno stabilnost. Zlasti bi bilo treba odpraviti sedaj veljavni sistem količinskega merjenja pedagoškega in raziskovalnega dela, in namesto tega uveljaviti sodobnejše oblike nagrajevanja in spodbujanja, s poudarkom na stopnjevanju kreativnosti in inovativnosti intelektualnega dela. Sedanje načelo »čim večja količina« bi moralo nadomestiti načelo »čim večja kakovost«. Brez posodobitve kriterijev financiranja in nagrajevanja intelektualnega dela si ni mogoče zamisliti odločilnega preobrata od ekstenzivne rasti fakultete k njenemu intenzivnemu razvoju. Ključna prvina intenzifikacije pa je *kakovost dela* fakultetnih delavcev. Brez nje ni dejanskega razvoja, je zgolj količinska rast.

2

Razvoj že uveljavljenih in nastajanje novih znanstvenih disciplin, vse večja hitrost, s katero se porajajo nova znanstvena spoznanja, nepregledna množica literature, pritek vse večje količine informacij o najrazličnejših dogajanjih itn., pomenijo za izvedbo študijskega procesa težko rešljiv problem. Težava je v tem, kako kolikor tolikor slediti temu razvoju in v kakšnem obsegu vključevati nova znanja v študijski proces, ne da bi se zaradi tega obseg in čas študija podaljševala čez vsako razumno mero.

Za konkretno razrešitev te in še vrste drugih dilem, ki se porajajo ob snovanju novega učnega načrta, bo zagotovo treba upoštevati tudi mnenja študentov, in ne nazadnje vsaj okvirno oceniti potrebe prakse. Le tako se bo možno približati optimalnemu razmerju med nujnostjo posredovanja novih znanstvenih spoznanj, uvajanja novih disciplin in posodobitve same izvedbe študijskega procesa na eni strani ter smotrnim obsegom študija na drugi strani. Pri tem bo treba upoštevati tudi realno oceno dejanskih materialnih možnosti (na fakulteti in v družbi vobče).

Cilj preobrazbe študija naj bi bil prvenstveno: *čim bolj usposobiti študente za njihove prihodnje naloge*. Ker je povsem jasno, da bo prevladujoči del njihove delovne dobe potekal v 21. stoletju, bo treba celotni učni načrt – vključno s študijskimi programi posameznih predmetov in natančnejšo opredelitvijo njihove izvedbe – *naravnati na predvidene in pričakovane zahteve prihodnosti*. Čeprav je vsakršno predvidevanje prihodnjega razvoja dokaj tvegano, pa to ne pomeni, da ni mogoče ničesar predvideti. Nekateri svetovno znani in uveljavljeni inštituti, ki se ukvarjajo z izdelavo longitudinalnih študij o prihodnjih razvojnih trendih, so opravili vrsto analiz in prišli do rezultatov, ki jih je možno z ustrežno adaptacijo – vsaj glede občnih determinant in razvojnih trendov – prenesti tudi v naše razmere. To je po naši presoji toliko bolj utemeljeno, ker se danes progresivnejši deli naše družbe odločno zavzemajo za čim širše in čim bolj vsestransko vključevanje v zahodnoevropske kulturne, ekonomske, znanstvene in druge tokove. Geslo »za evropsko kakovost življenja« pomeni za področje izobraževanja in znanstvenoraziskovalnega dela, da si mora tudi samo zase prizadevati za doseg evropskih standardov.

Fakultetni študij bi moral veliko bolj kot doslej spodbujati razvijanje kreativnosti in inovativnosti pri študentih. K uresničevanju tega cilja prispevajo po eni strani kakovostna predavanja, seminarji in vaje, več pozornosti bi morali nameniti tudi individualnemu delu s študenti. To vsekakor terja od pedagoškega delavca

večjo strokovno pripravo, ta pa naj bi bila občutneje kot doslej upoštevana kot normalna sestavina pedagoških obveznosti.

Po drugi strani pa je pomembno, da fakulteta pritegne k vpisu čim več motiviranih študentov, ki prihajajo iz ustreznih srednjih šol in z bistveno boljšim predznanjem, kot se dogaja zadnja leta, ko prihajajo generacije »usmerjancev«.

Nadalje je pomembno čim zgodnejše vključevanje študentov v raziskovalno delo na fakulteti, celotna izvedbena plat študijskega procesa pa naj bi profesorjem in asistentom omogočala, da več časa namenijo sposobnim, prizadevnim in motiviranim študentom (in ne tako kot sedaj, ko množica nemotiviranih, za resno delo ne preveč vnetih študentov, pritiska zlasti v nižjih letnikih na pedagoške delavce s pobudami za zniževanje kriterijev in zmanjševanje zahtevnosti študija).

V tem sklopu bi kazalo temeljito in vsestransko pretehtati še vrsto vprašanj, zlasti: dolžino trajanja študija, število predmetov, razmerje med predavanji in seminarskim poukom, način izvedbe različnih oblik preizkušanja znanja in njihovo število, časovna razporeditev teh obveznosti ipd., kot tudi izenačevanje kriterijev pri ocenjevanju znanja študentov; nadalje vprašanje optimalnega razmerja med temeljnimi in posebnimi ter med teoretičnimi in praktičnimi znanji.

In ne nazadnje sodi v sklop razmišljanj o prihodnji fiziognomiji naše fakultete tudi tehtna presoja vprašanja, kaj lahko fakulteta kot družboslovna znanstveno raziskovalna in pedagoška ustanova prispeva k izoblikovanju temeljev prihodnje družbe, ki naj ne bi bila le bolje organizirana, učinkovitejša in materialno bogatejša, marveč tudi pravičnejše urejena in duhovno bogatejša, tako da bi se v njej postopno uveljavili humanejši medčloveški odnosi (se pravi odnosi na kvalitativno višji ravni).

3

Predlog novega učnega načrta, ki ga je pripravila delovna skupina za reformo študija na naši fakulteti, predvideva bistveno zmanjšanje števila predmetov in obsega njihovega izvajanja. Po formalnologični plati tej intenciji ni kaj očitati. Ni namreč dvoma glede tega, da smo tako pedagoški delavci kot študenti dokaj obremenjeni z obveznostmi in da študentom v povprečju ostaja sorazmerno malo časa za poglobljen študij. Lahko pa dvomimo v učinkovitost predvidene radikalne spremembe v dosedanjem načinu študija po njeni izvedbeni plati.

Tako se med drugim predvideva drastično zmanjšanje obsega seminarskega pouka in prenos njegove dosedanje vsebine na individualne konsultacije. V prihodnje naj bi potekal seminarski pouk le še pri manjšem številu predmetov. Ker nisem članica delovne skupine, ne poznam kriterija, po katerem je razvrščala predmete na tiste, pri katerih se še vnaprej izvajajo seminarji in na tiste, ki so – če uporabim terminologijo dr. D. Rupla – »goli«, se pravi brez seminarskih vaj. Vsekakor dopuščam možnost, da so bile seminarske vaje marsikje slabo obiskovane in marsikdaj slabo pripravljene in tudi slabo izvedene. Med kritiko njihove konkretne izvedbe ter njihovo ukinitvijo pa je vendarle dokaj oster rez. To velja zlasti za nižje letnike, še posebej za 1. letnik, ko poteka uvajalna faza v visokošolski način študija, ki se v marsičem bistveno razlikuje od srednješolskega načina učenja. Prav ta prehod pomeni za mnoge študente kritično prelomnico, ki jo sami le težko ali sploh ne zmorejo. Po mojih dolgoletnih pedagoških izkušnjah jim lahko skupinsko delo pri seminarskih vajah bistveno olajša težave tega prehoda.

Nadaljnja vprašljiva sestavina novega učnega načrta so zame konglomeratni predmeti, ki so rezultat združevanja več samostojnih disciplinarnih področij. Tukaj vidim težave pri njihovi praktični izvedbi. Naj to ilustriram s primerom. Če

se združijo tri samostojna predmetna (in disciplinarna) področja in jih izvajajo trije profesorji, nam za preverjanje znanja preostaneta dve možnosti: prvič, da opravljajo študenti tri delne izpite, in drugič, da opravljajo komisijski izpit pred tremi profesorji. V prvem primeru nismo ničesar pridobili – ostali so trije izpiti. V drugem primeru se bomo soočili s težavami usklajevanja prostih terminov treh profesorjev, sam izpit pa ne bo za študenta prav nič lažji, saj bo ostal obseg snovi enak kot je bil prej.

Kot konkreten primer lahko natančneje razčlenim spremembe, ki se z novim učnim načrtom uvajajo na področju izvedbe ekonomskih predmetov. Tako je predvideno, da se v okviru novega predmeta Ekonomija, ki naj bi se izvajal v 2. letniku v obsegu 120 ur letno, združijo naslednja disciplinarna področja:

1. politična ekonomija,
2. ekonomski sistem z ekonomsko politiko SFRJ in
3. razvoj sodobnih ekonomskih teorij.

Pri izvedbi tega konglomeratnega predmeta bi sodelovali trije pedagoški delavci – vsak s svojim posebnim področjem, za katero se je specializiral.

Glede tega predloga menim, da takšna združitev ni niti strokovno utemeljena niti ni smotna s pedagoškega (izvedbenega) vidika (kar sem ilustrirala že prej). Gre za samostojna disciplinarna področja, ki imajo za seboj dolgo razvojno pot in svoje specifičnosti. Tako daje na primer politična ekonomija študentu občja, fundamentalna znanja o delovanju gospodarstva in obravnava temeljne značilnosti, vsebino in funkcioniranje najpomembnejših ekonomskih kategorij in procesov na občji ravni. Za razliko od tega se ekonomski sistem in ekonomska politika osredotočata na konkretizacijo teh občjih načel na razmere našega gospodarstva. Nadalje: predmet politična ekonomija je primarno koncipiran kot teoretični predmet, ki je zasnovan na preučevanju kapitalističnega gospodarstva, kar je nedvomno temelj za razumevanje socialističnega gospodarstva. Za zgraditev ustreznega teoretičnega temelja pa je nedvomno potreben ustrezen časovni okvir. To je danes toliko bolj pomembno, ko smo na pragu odločilnega preboja iz dosedanje prevlade dogovorne ekonomije v bolj tržno naravnano gospodarstvo, in ko se na vseh ravneh uvajajo številne spremembe, ki imajo svoj izvor v povzemanju pozitivnih izkušenj razvitejših kapitalističnih gospodarstev.

V sedanjih razmerah, ko se ekonomska kriza v našem gospodarstvu še nadaljuje in ko bo za njeno premagovanje nedvomno treba – med drugim – bolje usposobiti kadre, ki se bodisi neposredno ali posredno vključujejo v reševanje ekonomskih vprašanj, ko se močno poudarja pomen podjetništva, boljšega gospodarjenja z razpoložljivimi viri, večja učinkovitost ekonomskih subjektov itn., bi pravzaprav tudi na naši fakulteti morali dati ekonomskim znanjem še večji poudarek. Namesto tega pa se prav zdaj pripravlja najbolj radikalno krčenje obsega in izvedbe ekonomskih predmetov, odkar fakulteta obstaja.

Če se malo ozrem naokoli, kje se pretežno naši diplomanti zaposlujejo in kakšna dela in odgovornosti prevzemajo, se s takšnimi predlogi ne morem pomiriti. Prav tako si ne znam zamisliti uspešnega razvijanja specialnih znanj s področja managerstva, marketinga itn. brez temeljitega poznavanja vsaj osnov ekonomije, in sicer tako na občji kot na konkretni ravni.

Menim tudi, da dokler bomo vpisovali na fakulteto veliko število študentov, pri čemer bo verjetno tudi poslej le manjšina med njimi resnično motiviranih za ta študij (pa tudi z dobrim srednješolskim znanjem primerno usposobljena, da se lahko vključi v visokošolski študij na višji zahtevnostni ravni), bo treba še nadalje povezovati različne že doslej preizkušene metode skupinskega dela z različnimi

oblikami individualnega dela. Oboje že sedaj opravlja vrsta pedagoških delavcev, zlasti tistih, ki poučujejo v nižjih letnikih, in to z velikim osebnim angažiranjem.

Tako se resno vprašujem, če bo v prihodnje povprečno motiviran in povprečno usposobljen študent lahko sledil koncentriranemu izvajanju študijskega procesa le na podlagi individualnih konsultacij in pisanja kratkih testnih izdelkov (po dr. D. Ruplu »papirjev«).

Menim namreč, da je prednost skupinskega seminarskega pouka v dvojem: prvič udeležence spodbuja in prisiljuje k večji aktivnosti in k živahnejši izmenjavi mnenj, in drugič, pomeni uvajanje v samostojno javno nastopanje s predstavitvami seminarskih nalog in z vnaprej pripravljenimi ustnimi nastopi. Individualni pogovor med študentom in profesorjem ali asistentom po mojem globokem prepričanju ne more veljati za ekvivalent seminarskemu pouku, temveč le kot njegovo pomembno dopolnilo.

Bistveno reducirani obseg izvajanja pedagoškega procesa in koncentrirani način izvedbe predmetov terja nadalje mnogo večjo skrb za tehnično opremljenost predavalnic, ureditev laboratorijev ipd., za pisanje in razmnoževanje sodobnega študijskega gradiva (skript, priročnikov, učbenikov itn.). Vse to ne more nastati čez noč in bi se moralo pravzaprav že sedaj zelo intenzivno pripravljati, da bi bilo nared do začetka izvedbe novega učnega načrta. S takšno opremljenostjo, kot jo imamo na fakulteti sedaj, je po moji presoji vsakršna radikalnejša reforma v smeri zgostitve in intenzifikacije študija močno vprašljiva – in to tako glede možnosti njene izpeljave, zlasti pa glede njenih končnih rezultatov.

SMILJA AMON

Obrnjena piramida novinarskega izobraževanja

Izobraževanje novinarjev je zbuvalo in še vedno zbuja polemično razpravo. Tako v izobraževalnih ustanovah kot v novinarskih hišah, društvih itd. Skupno izhodišče vseh je – nezadovoljstvo in kritika obstoječega sistema izobraževanja, nasprotujoči si predlogi ter velika pričakovanja od sprememb. Kritika se suče pretežno v dveh sfernih območjih.

V prvem območju se kritiki, ki niso novinarji. Ti so najbolj številni. Iz prakse so to družbenopolitični delavci vseh mogočih profilov, iz izobraževalnih in znanstvenih ustanov so to največkrat politologi in sociologi. Novinarstvo razumejo kot sekundarno dejavnost, katere osnovni namen je – služnost. Ta služnost je najbolj pogosto predstavljena kot visoko vzgojno izobraževalna naloga, ki bo množice bralcev, poslušalcev in gledalcev poučila o tem, kako je treba razumeti družbenopolitično in kulturno dogajanje v svetu in doma.

V takšnem razumevanju funkcije novinarstva so fine in grobe inačice, od transmissijskega modela do kulturološko-poslanske sheme. Izobraževanje za tako služnostno novinarstvo visokim ciljem, pritlehnim namenom itn. je logično zamišlje-

no. Zasnovoano je zelo široko in naravnano na spoznavanje nekaterih splošnih zakonitosti družboslovja. Nekaj praksoloških predmetov – pa bi novinarje na hitro usposobilo za poklicno dejavnost. Tako profiliran novinar (brez profila) pa je uporaben na vseh mogočih področjih. Je lahko instrument, ki bo v množičnih občilih postal sredstvo javnega obveščanja. Deloval bo tako, kakor ga bo naravnalo kolesje družbenega sistema.

Tako diplomiran novinar ni ob zaključku študija na isti poklicni ravni, kot so na primer sociologi ali politologi. Statusno je že na začetku podrejen drugim poklicem, saj je tudi dejansko ostala njegova izobrazba na nekakšni splošni ravni. Od njegove lastne sposobnosti in značaja (in ne od izobrazbe) je odvisno – ali se bo kdaj kot novinar osamosvojil.

Takšno razumevanje novinarskega izobraževanja spremlja tudi novinarski študij na FSPN. Že od prvih začetkov v 60-ih letih pa do danes se tak pogled ni dosti spremenil. Celo desetletje so novinarji dve leti študirali skupaj s politologi in sociologi – in se šele v 3. letniku srečali s stroko, za katero so se opredelili. Nezadovoljstvo, osip in pasivnost – spremljajo tako zasnovan študij novinarstva. Nezadovoljne so bile tudi novinarske hiše, kajti diplomirani novinarji niso bili ne politologi, ne sociologi in še najmanj usposobljeni novinarji.

Prenove študija in nenehno spreminjanje učnih načrtov spremljajo vrsto generacij slovenskih diplomiranih novinarjev. Razvoj komunikoloških predmetov in premik nekaterih novinarskih predmetov v 1. in 2. letnik je v 80-ih letih nagnilo tehtnico pridobljenih znanj v prid novinarski stroki. Toda žal, vzporedno se je razbohotila cela vrsta vzporednih-obveznih predmetov, ki sicer zadevajo obrobje novinarstva, vendar pa so drobili in skoraj onemogočili uspešno dokončanje novinarskega študija v štirih letih. Enormno število izpitov, predavanj in drugih obveznosti, je privedlo do tega, da se je zahteva po spremembi študijskega režima postavila z vso ostrino. Dozorelo je spoznanje, da je študij za vse smeri na FSPN neprimerno zasnovan in da ga je treba korenito spremeniti. Komisija, v kateri prevladujejo sociologi in politologi, je izdelala osnutek načrta, ki izpričuje izjemno prizadevnost komisije, za novinarski študij pa pomeni – korak nazaj. V osnutku načrta za študij novinarstva so namreč ponovno močno opazni interesi ne-novinarjev. Predlagan študijski načrt je v izhodiščih podoben tistemu iz 60-ih let, ko sta prva dva letnika bila za vse tri smeri na FSPN enaka. Osnovno vodilo dveletne uvajalne dobe je tudi v novem predlogu zastavljeno tako, da »naj bi bilo v prvih dveh letnikih čimmanj razlik med programi« in ideal vidi v skupnih predavanjih za vse študente prvih dveh letnikov. V seminarskem delu pa se bodo uveljavile razlike med sociologi, politologi in novinarji. Študentje se sicer vpisujejo v določen program, toda to je tudi vse, kar bodo (velja za novinarje) v prvih dveh letih iz novinarstva kot stroke tudi dobili. Novinarstvo je pač razumljeno kot sekundarna dejavnost in potisnjeno iz prvih letnikov. Raziskovalno delo in seminarsko delo (brez predavanj!) je zamišljeno kot nekakšna priloga h glavnim predmetom. Po tem predlogu so študentje novinarstva spet na slabšem od študentov politologije in sociologije (obramboslovci najbrž tudi), saj v prvih dveh letnikih prevladujejo splošni sociološki in politološki predmeti. Po tako zasnovanem študijskem programu se novinarstvo kot stroka izniči, oblikuje se meglena podoba »vsesplošnega vedeža«, kar pa je le za vsebinski odtenek bolje od »vsesplošnega nevedneža«.

Kritika visokošolskega novinarskega izobraževanja prihaja tudi iz območja novinarstva: iz novinarskih hiš, učiteljev novinarstva in študentov novinarstva.

Novinarske hiše (časopisne, radijske in TV) nenehno kritizirajo usposobljenost diplomiranih novinarjev s FSPN. Očitajo jim pomanjkanje politoloških, sociolo-

skih znanj in nepoznavanja novinarske stroke. Očitki se vrstijo iz leta v leto, brez ozira na vse dosedanje spremembe učnih programov. Kljub temu pa prav diplomirani novinarji s FSPN vse bolj pogosto opravljajo pomembna dela v slovenskih javnih obćilih. Prav ti so tudi vedno pripravljene pomagati pri uvajanju študentov v novinarsko prakso. Izključitev novinarskih hiš pri snovanju novega študijskega načrta ni ne modro in ne koristno ravnanje.

Študij novinarstva na FSPN teče na dveh prepletajoćih se in oplajajoćih ravneh. Komunikologija se je prav na FSPN konstituirala kot znanost (v slovenskem, jugoslovanskem in svetovnem merilu) in postala matična disciplina novinarstva. Študij novinarstva tako omogoća oblikovanje dveh poklicev, poklic novinarja in poklic komunikologa. Prvi se usposablja za delo v novinarski praksi, drugi za delo v komunikološki znanosti. Ker se je komunikologija uveljavila v času t. i. »informatijske revolucije«, oz. bolje »informatijske družbe«, je logično, da je predmet njenega zanimanja sodobna družba, zdaj in tu. (Zgodovinske perspektive so vključene zaradi kontinuitete razvoja). Novinarska stroka izhaja iz komunikološke znanosti, spoznava zakonitosti delovanja lastne stroke. To pomeni, da vsako področje človekovega delovanja lahko raziskujemo le z upoštevanjem delovanja njegovih specifićnih zakonitosti in z uporabo metod, ki so za to področje specifićne. Ne aplikacije drugih znanosti in drugih metod na novinarstvo, marveć upoštevanje matične znanosti in lastno raziskovalno delo.

V prenovi novinarskega študija na FSPN bi to pomenilo – postaviti predloženi osnutek študija *na glavo*. Torej ne iskati rešitev po deduktivni poti, marveć premisliti o induktivni rešitvi. V prid tej misli velja omeniti nekatere bistvene razloge.

1. Novinarstvo je utemeljeno na konkretnosti. Predmet novinarskega sporočila je vedno konkretni dogodek ali dogajanje. Če je to v objektivni realnosti konkretna družbena dejavnost, je najbolj smotrno, da je metoda oblikovanja in poučevanja – *induktivna*. Prenešeno na konkretni učni načrt to pomeni – da študentje novinarstva v prvih dveh letih spoznavajo konkretni predmet svojega bodoćega delovanja in raziskovanja. Teoretićno razsežnost bi spoznavali v komunikoloških predmetih. Novinarji bi tako najprej študirali vse komunikološke in novinarske predmete, vključno z najbolj vsebinsko povezanimi predmeti. Ta znanja bi v 3. in 4. letniku širili in nadgrajevali po lastnem izboru in nagnjenjih. Prehodili bi pot od konkretnega novinarstva do spoznanj o njegovi vpetosti v obće družbene zakonitosti. V zadnjih dveh letnikih bi bili vsi predmeti izbirni, in prav to bi omogoćilo svobodno oblikovanje novinarjeve osebnosti. Hkrati bi to spremenilo in dvignilo novinarsko dejavnost iz sekundarne podrejenosti. Predlagana dveletna uvajalna doba pomeni nekakšno prisilo, kajti le če bo novinar uspešno zaključil splošni študij obmejnih področij, se bo lahko v 3. in 4. letniku srećal s stroko, za katero se je ob vpisu odloćil.

2. Razlog, ki govori v prid induktivne metode novinarskega izobraževanja je tudi ta, da se študentje takoj v 1. letniku srećajo s stroko, za katero so se odloćili. Pomeni jim potešitev radovednosti, ki je v tej fazi tudi čustveno naravnana. Zato je od njih pričakovati već osebne zavzetosti, iniciative in aktivnosti pri študiju. Hkrati bi to lahko potegnilo za seboj tudi manjši osip v prvih dveh letih študija.

3. Z ozirom na neopremljenost novinarskih kabinetov in število učiteljev na novinarski katedri, je povezanost novinarskega študija z novinarskimi hišami – neizogibna, nujna in koristna. Študij novinarstva (v prvih dveh letih) bi študente usposabljal za praktično delo v javnih obćilih in bi ta povezava kontinuirano tekla *štiri leta*.

Razlogov je še veliko, omenila sem le tiste, ki se mi zdijo v konkretnem primeru oz. fazi prenove študija pomembni. Osnutek prenove študija ima tudi veliko pozitivnih točk, zlasti je umestna misel o zmanjšanju obveznosti in sistemu izbirnih predmetov. Toda o tem – drugič.